

vid

Åbo Akademi

Frågelista nr 2.

För en vetenskaplig undersökning vore undertecknad tacksam för en beskrivning av

F Å R S K Ö T S E L N

i äldre tid i Er bygd. Var god och ange i svaret till vilken trakt (socken) uppgifterna hänföra sig. Sagesmannens namn, födelseår och födelseort bör också antecknas. Svaret postas inneslutet i bifogade frankerade kuvert.

Åbo, den 1 februari 1953.

Helmer Tegengren
t.f.professor

Vilken betydelse hade fårskötseln i äldre tid i Er bygd? Huru många får höll man i allmänhet på gårdarna? Höll man får enbart för ullens och köttets skull eller mjölkade man också tackorna? Användes fårmjölken för framställning av ost? Botade man någon sjukdom med fårmjölk? Var höllos fåren vintertid, i fåhuset eller i ett särskilt fårhus? Hur utfodrades fåren om vintern? Gav man dem hö, löv, renlav och ris? Hur ofta klipptes ullen och vilken eller vilka tider på året skedde detta? Hur skedde klippningen? Klippte man i ny eller nedan? Känner Ni någon annan metod att avlägsna ullen än klippning? När släpptes fåren på sommarbete och var betades de? Hur var betesgången ordnad? Hade man särskild vakt eller vallhjon? Betade de obesuttnas får tillsammans med de besuttnas? Buro fåren under betesgången klocka, skälla eller någon "klapper" på halsen? Var klockan av metall eller av trä och hur var den konstruerad? Har baggarna någon gång burit klockan i hornen? Fäste man särskilda anordningar på fåren för att de inte under betesgången skulle kunna röra sig alltför fritt? Hur voro sådana hinder konstruerade? Betade flera djurägare sina får tillsammans? Voru fåren märkta? Iakttog man några särskilda ceremonier i samband med öronmärkningen? Om man klippte märken i öronen, vad gjorde man med de bitar som lösklipptes? Om öronmärken förekom, kan Ni beskriva det system som härvid tillämpades för att skilja de olika ägarnas djur? Har man betat fåren inom mindre, flyttbara fållor? Vad kallades en sådan fålla? Höll man dessa fållor på ängarna eller på stubbåkrarna? Avsåg man med flyttningen av fållan blott ombyte av betesplats, eller avsåg flyttningen också en jämnare gödsling av marken? Betade man fåren på holmarna? Höll de enskilda djurägarna sina får avskilda från grannarnas, eller betade man fåren gemensamt? Hur tillgick insamlingen av får på de gemensamma betesmarkerna eller holmarna? Förekom fårskall och i så fall, hur ordnades skallet? Förekom en skallfogde? Drevos fåren vid skallet in i en särskild fångstfålla? Hur var denna konstruerad och vad kallades den? Drev man ut fåren på någon udde och infångade dem där? Vad kallades de lamm som fötts under sommarbetet? Hur konstaterade man äganderätten till dessa lamm? När märktes de? Huru förför man med lamm, där äganderätten inte kunde fastställas? När togos fåren hem från sommarbetena? Hölls det någon fest i samband härmed? Vad kallades denna fest och hur firades den? När anordnades fårslakten? Huru konserverade man köttet för vinterbehov? Huru återställde man till ägarna får med främmande öronmärken som anslutit sig till de egna fåren? Fördes dessa främmande får någon viss dag till någon bestämd plats i socknen? Vilken dag skedde i så fall detta, vad kallades dagen och platsen? Huru kastrerades bässarna, skedde det med kniv eller nyttjades annan metod? Vad kallades en tacka som ännu inte lammat? Vad kallades en tacka som lammat? Vad kallades baggen? Vad kallades ett kastrerat handjur? Vad kallades lammen, de som diade, de som avvänjts, och de som ej diade, men gavs mjölk på gården?

För en vetenskaplig undersökning vore undertecknad tacksam för svar på nedannämnda frågor. Denna frågelista är en komplettering till den tidigare utsända frågelistan nr 2 rörande

F Å R S K Ö T S E L N

i äldre tid i Er bygd. Var god och ange i svaret till vilken trakt (socken) uppgifterna hänföra sig. Sagesmannens namn, födelseår och födelseort bör också antecknas. Svaret postas inneslutet i bifogade frankerade kuvert.

Åbo i maj 1953
HELMER TEGENGREN
professor.

Hur många gånger om året klipptes fåren? Vid vilka tider skedde klippningen (angiv tiden så noggrant som möjligt)? Vad kallas den ull man fick vid de olika klippningarna? Användes benämningen väft t.ex. för sommarullen? I vilken annan betydelse nyttjades ordet väft i ortens folkmål? Till vad använde man ullen från de olika klippningarna (stickning, vävnad, ränning, inslag o.d.)? Var man noga med att all ull från ett får vid klippningen skulle hänga ihop? Vad kallades den avklippta ullen efter ett får? Skilde man på den ull som klipptes på olika delar av fårkroppen (bukull, lårull o.s.v.)? Sparades vid klippningen någon ullock på fårets kropp? Var satt den och vad kallades den? Brukade man tvätta fåren före klippningen? När och hur skedde det? Brukade man tvätta ullen? Använde man tvättvattnet för något särskilt ändamål? Läste man någon ramsa eller dylikt före eller efter klippningen? Fick fåret något (t.ex. bröd) efter klippningen? Skulle fåret efter klippningen lukta på en tapp av den klippta ullen? När klipptes lammen första gången? Var förvarades ullen efter klippningen (i korg eller säck)? Huru förhöll sig på en gård antalet vita och svarta får till varandra? Vad ansåg man om den svarta ullen? Ansågs den sämre? Vad användes den till? Hur blandades den svarta och vita ullen samman då man skulle spinna grått garn? Piskades ullen med någon käpp? Vad kallades i så fall käppen? Vad kallades de ullsträngar man fick vid kardningen? Voro fårmärkena antecknade hos byåldermannen? Hur har betäckningen ordnats? Övervakade ägaren betäckningen eller fick djuren själva sköta den? Brukade man hålla en gumse i stallet med hästarna?